

Cikkismertetés: Depressziós és szorongásos zavarok a Covid-19-világjárvány következtében, és a megnövekedett esetszámok előrejelezhetősége

Article review: Depression and anxiety disorders due to COVID-19 and predictability of increased incidence

Ismertető: Szabó Orsolya**Ismertetett cikk:** COVID-19 Mental Disorders Collaborators (2021). Global prevalence and burden of depressive and anxiety disorders in 204 countries and territories in 2020 due to the COVID-19 pandemic. *The Lancet* 398(10312), 1700–1712. doi: [10.1016/S0140-6736\(21\)02143-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)02143-7)**Kulcsszavak:** Covid-19; major depresszió; szorongás; előrejelezhetőség; prevalencia**Keywords:** COVID-19; major depression; anxiety; predictability; prevalenceBeküldve: 2022. 01. 10., doi: [10.24365/ef.v63i1.7954](https://doi.org/10.24365/ef.v63i1.7954)**BEVEZETÉS**

A tanulmány szerzőinek célja az volt, hogy átfogóan vizsgálják a Covid-19-világjárvány következtében megnövekedett depressziós és szorongásos esetek előfordulási gyakoriságát, valamint súlyosságuk mértékét összesen 204 országban és térségben. A szakirodalom részletes és kritikus értékelését jól mutatja a módszertani áttekintés: a témában a 2020. január 1. és 2021. január 29. között megjelent adatokat áttekintő vizsgálatnak vetették alá. Kiindulási adatként a 2013 és a világjárvány megjelenése közti eseteket használták, majd górcső alá vették az egyes járványszakaszok alatt megjelent adatokat. Minden elérhető információt igyekeztek figyelembe venni, mintegy 5 683 egyedi adatforrást azonosítva. A szigorú szűrést követően ezek közül mindössze 48 felelt meg a vizsgálandó kritériumoknak, egy vagy mindkét problémát érintve (a találatok közül 46 tárgyalja a major depressziós eseteket, 27 pedig a szorongást). A vizsgált adatok főleg Nyugat-Európából és Észak-Amerikából származnak, de bekerültek adatok Ázsia csendes-óceáni térségéből és Kelet-Ázsiából is. A szerzők hipotézise szerint a világjárvány jelentős mentális terhet ró a populáció egészére, és a kényszerű korlátozások következtében főként a depressziós és szorongásos zavarok növekedése várható. Továbbá vizsgálták, hogy az egyes szigorúbb és enyhébb korlátozásokkal járó időszakokban ténylegesen mérhető volt-e az esetszámok növekedése, változása.

MÓDSZEREK

Az adatok feldolgozása idő-trend elemző ökológiai vizsgálattal történt, vagyis a szerzők aggregált szinten elemezték egy meghatározott időintervallumban (a Covid-19-világjárvány idején) az expozíció és a kimenet előfordulását meghatározott területeken, a már említett 204 országban és térségben. A lehetséges torzítások leghatékonyabb elkerülése érdekében egyebek mellett olyan tesztelt vizsgálatokból is próbáltak kiindulni, mint a Global Burden of Diseases, Injuries, and Risk Factors Study 2019 adatai. Referenciapopulációként a Covid-19-járvány előtti populációt vették, megfigyelési egységként pedig a regisztrált szorongásos, illetve major depressziós esetek szolgáltak. Kontrollcsoportnak az ugyanezen területeken, a világjárványt megelőző regisztrált esetszámok tekinthetők, így az eredmények összehasonlíthatóak voltak.

Lévéen a tanulmány szerzői a hozzáférhető forrásokból a rutin adatokon túl az orvosi vizsgálatok alapján diagnosztizált eseteket gyűjtötték össze, széleskörű elemzést tudtak végezni, egyes területekre, régiókra lebontva is.

A matematikai-statisztikai módszerek kiválasztása után, először is megbecsülték a major depresszió és a szorongásos zavarok előfordulási gyakoriságát a járvány idején. Majd egy előre kidolgozott modell (a metaregresszió és a Bayes-féle rekurzív becslés) segítségével a Covid-19 hatásmutatói alapján előre jelezték a várható esetszámokat az említett zavarok világjárvány

előtti gyakoriságának korrekciójával. Igyekeztek figyelembe venni a potenciális torzítási kovariánsokat véletlenszerű minták alapján végzett keresztmetszeti és longitudinális összehasonlításokkal, valamint a depressziós és szorongásos zavarok kombinált tüneteit reprezentáló becslésekkel. Azonban azt is kihangsúlyozták, hogy a kiválasztott tanulmányok közül mindössze három rendelkezett diagnosztikai eszközökkel az előfordulási gyakoriság mérésére. Ezért tanulmányuk nem rendelkezik elegendő adattal ahhoz, hogy pontosan fel lehessen mérni a torzítás mértékét a kutatás során felhasznált publikációkban. Külön-külön modelleket alkalmaztak a major depresszió és a szorongás esetében, valamint hatásmódosítóként figyelembe vették az életkort és a nemet is. Végül Pearson-féle korrelációval dolgoztak az eredmények kiszámításához, és kétlépéses folyamatban végezték el az előfordulási gyakoriság korrekcióját, amelyben figyelembe vették a mobilitást, a napi új SARS-CoV-2 esetszámokat és a napi többlethalalozási arányt is. Az eredményeket külön-külön értelmezték a két vizsgált mentális zavarra, majd ezeket további, részletes statisztikai módszerekkel finomították, és a nem szignifikáns eredmények természetesen kikerültek a végső modellből. Minden elemzést a DisMod MR-2.1, MR-BRT és R (3.6.3-es verzió) statisztikai szoftverek segítségével végeztek, és 0,05-nél kisebb p-értékeket tekintettek szignifikánsnak.

EREDMÉNYEK

Az eredmények azt mutatják, hogy a mobilitás és a napi SARS-CoV-2 fertőzési arány szignifikánsan összefüggött a major depresszió és a szorongás előfordulási gyakoriságának változásával. A napi többlethalalozási ráta nem volt összefüggésben egyik zavarral sem, ami valószínűleg a napi ráta és a másik két Covid-19 hatásváltozó (napi SARS-CoV-2 fertőzési arány és mobilitás) közötti magas kollinearitásnak köszönhető. A vizsgált Covid-19 hatásindexek növekedése a depresszió és a szorongás megnövekedett esetszámaival járt együtt. Mindkét esetben nagyobb arányban voltak érintettek a nők, és nemre való tekintet nélkül a fiatalabb korcsoportba tartozók. A járvány időszaka alatt az előzetes várakozásokkal ellentétben, a depressziós és szorongásos zavar kombinált tüneteit reprezentáló becslések szignifikánsan túlbecsülték a szorongásos zavarok előfordulási gyakoriságának növekedését, míg a major depressziós rendellenességek esetében

a várakozásnak megfeleltek. A keresztmetszeti vizsgálatok azonban mindkét zavar esetében előzetesen túlbecsült értékeket mutattak a végső eredmények, vagyis a valóban regisztrált esetek tükrében. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy elhanyagolható lenne az esetszámok növekedésének mértéke, csupán azt, hogy az előzetes becslésekhez képest kisebb növekedéssel számolhatunk.

MEGBESZÉLÉS

Az eredmények értékeléskor figyelembe kell venni, hogy az egészségügyi ellátásra és a tudományos kutatásra is rányomta bélyegét a járványhelyzet, így kevesebb reprezentatív kutatás született. Ugyanakkor ezekből az eredményekből is jól látható, hogy egy világméretű egészségügyi vészhelyzet miként hat a mindennapokra és az emberi megküzdésre. Az sem meglepő, hogy a nők és a fiatalabb generáció jobban érintett. A tanulmány a szerzők tudomása szerint az első olyan kutatás volt, ami szisztematikusan elemzi 2020-ban a Covid-19-világjárvány mentális egészségre gyakorolt hatásának lakosság körében regisztrált adatait, lakóhely, életkor és nem szerint. A SARS-CoV-2 vírus terjedése és az emberi mobilitás csökkenése összefüggésbe hozható a major depressziós és szorongásos esetek megnövekedett számával. A Covid-19-járványt kockázati tényezőként kell figyelembe venni mindkét zavar esetében. Elmondható, hogy a zavarok növekedése azokban az országokban volt nagyobb, ahol a járványhelyzet, vagy az azzal összefüggő korlátozások súlyosabbak voltak. A nők nagyobb érintettsége magyarázható azzal, hogy összességében nagyobb háztartási és gondozási teher hárult rájuk, illetve kitettebbek a családon belüli erőszaknak, valamint a gazdasági problémáknak, az átlagosan alacsonyabb keresetek miatt. A fiatalabb korcsoportok nagyobb érintettsége összefügg az iskolák bezárásával. Az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO*) a Covid-19-járványt a történelem legsúlyosabb zavarának nyilvánította a globális oktatásban. Becslések szerint 2020-ban több mint 190 országban 1,6 milliárd tanuló vált érintetté az iskolai oktatás részleges, vagy teljes elmaradásában. Ezzel együtt a társas interakciók hirtelen, drasztikus csökkenése is pszichológiai problémákhoz vezetett, valamint a statisztikai adatok szerint a fiatalabb munkavállalók

könnyebben, nagyobb százalékos arányban vesztették el munkahelyeiket, mint az idősebb generáció tagjai.

A tanulmány arra is kitér, hogy nem ez az első olyan vizsgálat, ami azt vizsgálja, hogy az előre nem látható, globális események miképp hatnak a mentális egészségre. Példaként hozza a gazdasági világválságokat, illetve az egyes országok pénzügyi összeomlását is. Kitér egyéb, jelen helyzettel összefüggő vizsgálatokra, mint például az öngyilkosságok és a világjárvány összefüggéseire, vagy az egészségügy megnöveke-

dett leterheltségére, és az általa kiváltott problémákra. Megemlíti, hogy más mentális zavarokkal (pl. étkezési zavarokkal) is összefüggésbe hozható a kialakult járványhelyzet, azonban a tanulmány megjelenésekor az ezekre vonatkozó áttekintő elemzés még nem állt rendelkezésre. A szerzők megállapítása szerint a megnövekedett mentális egészségteher hamarosan számottevő jelenségű lesz az egészségügyben, amire időben fel kell készülni, mert a járvánnyal összefüggő pszichés zavarok csökkentésére egyelőre sajnos még nincs kiforrott eszköz a szakemberek kezében.

TANULSÁGOK A HAZAI SZAKEMBEREK SZÁMÁRA

A tanulmány legnagyobb erőssége az, hogy egy komplett kutatócsoport különböző szakemberei dolgoztak az eredményeken, így nagyon erős és megalapozott állításokat tudtak az olvasók elé tárni. A vizsgálat ráirányítja a figyelmet a járvány mentális jóllétre gyakorolt negatív hatására, ami jelen esetben a major depressziós és szorongásos esetek megnövekedett számával kézzelfogható. Minderre Magyarországon is nagy szükség lenne, hogy képet kaphassunk arról, hogy milyen hosszú távú, pszichológiai hatásai lehetnek a járványhelyzetnek, amivel az élet minden területén számolnia kell az egészségügynek, a munkáltatóknak és az egyéneknek egyaránt.

Információk a szerzőről:

Szabó Orsolya, Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet, Debrecen, szaboorsimail@gmail.com